

Vammaisneuvoston ja sen Rakennetaan Kaikille -työryhmän lausunto Valtuustoaloite erillisen esteettömyysohjelman laatimiseksi

Espoon vammaisneuvosto ja sen Rakennetaan kaikille -työryhmä esittävät, että laaditaan määrätietoinen ja tavoitteellinen esteettömyysohjelma, jossa huomioidaan eri käyttäjäryhmien tarpeet.

Esteettömyysohjelmaan voidaan viitata kaikissa muissa ohjelmissa ja suunnitelmissa, tarpeen mukaan. Näin kokonaisuus pysyy hallinnassa, eikä pirstaloidu.

Espoo on myös toimintarajoitteisten kotikaupunki, jossa on hyvä elää ja asua Espoo Tarinan tavoitteen mukaisesti.

Perustelut

Espoo kuuluu kaikille! Rakennetun ympäristön, live- ja digipalveluiden sekä erilaisten laitteiden tulee sopia kaikkien käytettäväksi!

Vammaiset ja eri lailla toimintarajoitteiset espoolaiset käyttävät kaikkia palveluita, mm. kirjasto, koulut, liikuntapalvelut, normaalin kuntalaisen tavoin. Myös ikäihmisten määrä on Espoossa jo merkittävä, 15,2 % on 65-vuotta täyttäneitä. Erityistä esteettömyyttä katsotaan tarvitsevan 75 vuotta täyttäneet ja heidän määränsä on nyt ylittänyt 20 000 (lähde: aluesarjat.fi).

Sote-palveluiden nyt siirtyessä hyvinvointialueen vastuulle säilyvät kuitenkin monet niiden toimipisteet edelleen fyysisesti Espoossa ja niihin tulee olla sujuva ja esteetön kulku kaikilla espoolaisilla. Vammaispalvelut ovat tukipalveluita, joilla mahdollistetaan vamman tai sairauden vuoksi toimintarajoitteisten mahdollisuus yhdenvertaiseen elämään.

Esteettömyydellä tarkoitetaan nykyään rakennetun ympäristön lisäksi paljon muutakin, kuten verkkosivustojen saavutettavuutta, ja nyt säädöspohjaisesti velvoittavaksi on tulossa myös laitteiden ja palveluiden toiminta. Myös monet turvallisuustilanteet tulevat jatkossa vaatimaan lisää panostusta kaikkien kuntalaisten näkökulmasta.

Nykytila

Nykyisellään esteetöntä rakentamista on ohjannut Maankäyttö- ja rakennuslaki sekä Esteettömyysasetus vuodelta 2018. Asetukset rakennuksen käyttö- ja paloturvallisuudesta ovat myös osa esteettömyyden säädöspohjaista kokonaisuutta.

Saavutettavuusdirektiivi on ollut jo täysimääräisesti voimassa vuoden 2021 syyskuusta. Sillä määrätään verkkomaailman esteettömyyttä eli verkkosivut ja mobiilisovellukset sekä niiden sisällöt ovat sellaisia, että kuka tahansa voisi niitä käyttää ja ymmärtää, mitä niissä sanotaan.

Uutena säädöksenä saadaan tänä vuonna osaksi kansallista lainsäädäntöä 28.6.2022 voimaan tuleva esteettömyysdirektiivi. Esteettömyysdirektiivi määrittää, että kaikki direktiivissä linjatut palvelut ja tuotteet on oltava esteettömiä ja saavutettavia lain voimaantulon, v.2025 jälkeen. Eli matkalippu- ja lähtöselvitysautomaatit, pankkiautomaatit, tietokoneet ja käyttöjärjestelmät, puhelimet ja televisiot, pankkipalvelut, sähköiset kirjat, verkkokaupat, kuljetuspalvelut, mukaan lukien metro-, rautatie-, raitiovaunu- ja linja-autoliikenne.

Ongelmat

Nykyisellään esteettömyyttä ymmärretään kapea-alaisesti ja huonosti Espoon organisaatiossa.

- Ulkoistetut tai ostopalveluyksiköt samoin kuin palvelusetelillä hankittavat palvelut eivät ole esteettömissä tiloissa, kun kilpailutuksessa ja päätöksenteossa ei asiaa ole ymmärretty vaatia. Huonona esimerkkinä Ison Omenan palvelutori, johon ei pääse parkkihallin kautta isolla inva-taksilla tai ambulanssilla, koska ko. ajoneuvot eivät mahdu halliin. Toisena huonona esimerkkinä ulkoistettu Matinkylän terveysasema, jossa sisätilat ovat kolmannessa kerroksessa esteettömät, mutta itse rakennukseen ei pääse esteettömästi ulko-oven kautta.
- Erilaisissa kaupungin asiakas- ja asiointitiloissa ei ole huomioitu pyörätuolin tai muun ison apuvälineen käyttäjien tarvitsemaa tilaa yhdessäkään asiakashuoneessa tai kulkuväylillä. Esimerkiksi palvelutorille hankittiin asiakastilakoppi, jonka sisääntulo oli 15 cm korkeudella eli tila oli esteellinen pyörällisten apuvälineiden käyttäjille.
- Espoon kouluista 30 % on edelleen esteellisiä, joten erityiskoulujen lopettaminen ja inklusioon siirtyminen lähikouluun ei voi toteutua yhdenvertaisesti toimintaesteisillä oppilailla.
- Tiet rakennetaan ensin ja sitten tontit – kumpikaan kohta prosessissa ei ota vastuuta rajapinnasta ja esteettömän kulkuväylän toteutumisesta.

- Espoo suosii pyöräilijöitä ja heille tarkoitettuja väyliä, unohtaen samalla pyörällisten apuvälineiden käyttäjien tarpeet. Apuvälineen kanssa liikkuvalla lähiympäristö teineen ja palveluineen on tärkeä. Esteetön joukkoliikenne ja esteettömät pysäkit ovat hyvä tavoite, mutta tasavertainen esteettömyys tarkoittaa esteetöntä reittiä kotoa kohteeseen, jolloin esteellisen reitin päässä sijaitseva esteetön pysäkki on käytännössä hyödytön.
- Saattoliikennepaikka suunnitellaan usein liian kauaksi sisäänkäynnistä. Sen sijaan pyörätelineet sijoitetaan oven viereen, vaikka pyöräilijöillä ei ole vaikeuksia liikkua. [HUOM! Saattoliikenne on eri asia kuin LE-pysäköinti (liikuntaesteisten). Saattoliikenteen, myös isojen autojen, tulee päästä alle 10 metrin päähän ovesta tosiasiallisen esteettömän liikkumisen toteuttamiseksi.]
- Opasteet julkisiin palveluihin eivät ole riittävän selkeitä. Nykyinen käytäntö, jossa kiinteistön omistaja, esim. kauppakeskuskiinteistön taustalla oleva kansainvälinen kiinteistösijoitusyhtiö määrittää kiinteistön opasteet ja värit, tulee purkaa. Rakennuslupiin on saatava ehto, että kiinteistö noudattaa Espoon graafista- ja opasteohjeistoa, kun rakennuksessa sijaitsee Espoon palveluita.
- Espoo on tilannut uudet asiakaspäätteet (ilmoittautumisautomaatit) sote-palveluihin ja asiakastestauksesta huolimatta päätynyt hankkimaan uuden direktiivin vastaisen tuotteen. HSL on jälleen valinnut uuden maksupäätemallin, joka on tulevan direktiivin vastainen.
- Rakennusten monikäyttöisyyden ja tilakäytön tehokkuuden lisääntyessä niiden kuntalaiskäyttö (~iltakäyttö) lisääntyy. Yhdenvertaisuuden perusteella tulee kaikilla kuntalaisilla olla mahdollisuus osallistua koulurakennuksissa järjestettävään kuntalaiskäytön toimintaan. Esim. sisäänkäynnin mahdollistava ovisummeri näppäimistöineen pitäisi olla haptinen (tuntoaistia hyödyntävä) ja riittävän alhaalla kaikenlaisten toimintaesteiden ja lasten käytettävyyden mahdollistamiseksi.
- Tärkeää on muistaa, että kulttuurin ja liikunnan tilojen käyttäjiin, yleisöön ja itse suorittajiin/ esittäjiin/ toimijoihin kuuluu toimintaesteisiä ihmisiä. Kaikki tilat tulee suunnitella ja toteuttaa esteettömiksi, ja riittäviksi. Myös puku- ja pesutilat tulee olla mitoitettu myös toimintaesteisten joukkueurheilun. Nykyisellään uusissakin liikuntatiloiksi sopivissa rakennuksissa suunnitellaan vain inva-wc, joka samalla toimii suihkutilana.

Esteettömyystyö kaupungin organisaatiossa

Laaja esteettömyysasioiden hallinta vaatii asiantuntemusta kaikkialla Espoon organisaatiossa ja tavoitteita toimialakohtaisesti paitsi em. säädösten toteuttamiseen, niin myös toteutumisen arviointiin tulostavoitteiden kautta.

Espoo tarvitsee siis esteettömyyttä koordinoivaa ohjelmatyötä, jossa kiinnitetään poikkihallinnollisesti kaikkiin esteettömyyden osa-alueisiin huomiota säädösten toteuttamiseksi täysimääräisenä.

Espoossa 20.4.2022

Pirkko Kuusela

Vammaisneuvoston puheenjohtaja

Hanne Österberg

Rakennetaan kaikille
työryhmän puheenjohtaja

Jakelu: Espoon valtuutetut

Tiedoksi: Vammaisneuvosto